

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

HEGEDÜS ISTVÁN

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Megjelenik — július és augustus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ívnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 forint, félévre 1 forint 50 krajczár. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krajczárral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik Óvár. Bástyaútcza 1. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egylöti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútcza, 15. sz. a.) küldendők.

Külföldi iskoláztatás.

I.

A kitünési vágy, kasztszerű különsegek iránti hajlam, egy kis hiuság s talán némileg a „jobb“ utáni törekvés, egy sajátos nemét alapította meg nálunk is a fényezésnek, melyet az illetők már nem is csak zsebök és saját természetes érzelmeik, hanem édes gyermekeik rovására üznek — nem lehetetlen, hogy félig-meddig öntudatlanul, talán a legjobb hiszemben, de azért nem kevésbé vészthozóan a családra, társadalomra, hazára nézve.

Értjük a vagyonosabbak s köztük legtöbbször főuraink ama szokását, melylyel serdülő gyermekeiket, a család köréből végkép kiszakítva, külföldi (közép) iskolák teljesen idegen légkörébe száműzik — mert a mi középtanodáink nem elég jók arra, hogy a jobb fiatalembereket állásukhoz, életkörükhöz méltóan neveljék föl; mert a hazai nyilvános intézetek oly „mindenféle“ elemet egyesítenek padjaikon, hogy a jobb körök sarjai a plebejusi eszmék, szokások és rossz tulajdonságok veszélyeitől mentek nem maradhatnak e vegyes és részben tisztátalan elemek környezetében s mert a végén is, Z. is, meg Y. is ott növekedett s ott szerezte meg azt a bel-áírt, mely a mi barbar institutióink köréből teljesen idegen. S tegyük még egy negyedik okot is hozzá, melyet e tárgy felőli beszélgetéseink közepett mi magunk halálunk egy szellemes főuri anyától — mert egyik-másik hazai középtanodánk székhelyén nem lehetne a gyermeket annyira elzárni a tanteok és nagybátyák becéztesétől, a salonok és pajtások hatásá-

nak veszélyeitől, hogy az időelőtti érettség megzsongító (blasé) hatása lehetetlenné ne tegye a férfias jellem kifejlődését s minden himpört idő nap előtt le ne törüljön a kedélyről, a nemes érzelmeknek már csirájába beleoltrán a legveszélyesebb kóroanyagokat.

Ha áll az, hogy az iskolának az élet kiesinyben való előképeinek kell lennie, az első sorban fölhozott érv minden erejét elveszíti. Nem is említve azt az óriási előhaladást, melyet nevelés-oktatásügyünk a legutóbbi évtíz alatt tönk s folyton teszen, kétségbevonhatatlan, hogy közintézeteink éppen azon a fokon állanak, melyen az a közélet és társadalom, melynek természetszerű fejleményei. Apácza óta semmi kétség az iránt, hogy az iskoláknak nem szabad inportált exoticus növényeknek lenniök, hanem az élő nemzet-test organicus működéséből kell előállaniök s valamint a pojnik törzséről hiában várunk ananászt s egyáltalán almánál egyebet, az egész nevelés-oktatásügy sem szárnyalhatja túl a nemzet-élet többi factorait, hanem, ha egészségesen akar nőni, izmosodni, csak is párhuzamosan fejlődhetik e többi tényezőkkel. Nős, ezek az iskolák a magyar nemzet fejlettségi fokához valók, mert a magyar nemzet mai fejlettségi fokán ezeket az iskolákat növelte ki testéből.

S ha ki már e párhuzamosság között arányait igen szűk korlátoknak ismerve, önkényüleg s a nemzet-élet szövődéseitől elszakadva tágitani akar e korlátokon; ha ki a hazaiaknál „jobb“ intézetekben akarja gyermekeit növeltetni, nemcsak a középtanoda általános képesítő jellemvonását értette félre, hanem öntudatlanul is annak magvait vetette gyermekei lelkébe el, hogy annak a nemzetnek gondolatkörétől válják idegenné, a melynek soraiban élnie-halnia kell;

hogy azokat tanulja kicsinyelni, a kikkel együtt kell e rögös pályát megfutnia; hogy azokkal az érdekekkel, törekvésekkel ne tudjon együttérezni, a melyek saját népét vonzák, hajtják, lángítják. Talán egy fejezettel többet fog e növendék ismerni egyik-másik classikusból — ha ugyan többet; talán a világpolgárius már jobban fog csilogni e homlokon — ridegebbé válva a nemzeties jellemvonások elmosódásával; talán a földmivelési vegyészlet egy-egy tételével meg fogja előzni kor- és sortársait — közönyösebben tekintve a rögökre, melyek atyái porát hordják kebelükben: de bizonynyal guny-mosolylyal tekintend nemzete naiv aspiratióira, barbar szokásaira, népjellegi sajátosságaira — mert őt a miveltség magasabb színvonalára emelte a külföld „jobb“ iskolája . . .

S hogyan elegyedhetnének e kiválóbb körök sarjai annyi „mindenfélé“ elem közé, nemtelen érzelmeket, durva szokásokat és szólásformákat sajátítva el! Igen valószínű ugyan, hogy e tisztátalan hajlamok, szokások és szólásformák nem egy példáját volt már módjuk látni, hallani, eltanulni otthonjukban, a léha bonne-, inas- és lovász-nép körében, elfödözve ugyan az álkodás jellemrontó mázával, de annál mélyebben belemaródva a lélek legbensőbb szövedékeibe; de, hát mindig és mindig e felüleg látszatával és csal-színével kell e magunkat s másokat áztatnunk, a helyett, hogy kapva-kapjunk a jellem-képzés egyetlen biztos alkalmán, mely a nyilvános iskolázás versenyében, a különböző természetű elemek egymásra gyakorolt fejlesztő vegy-hatásában s a felülkerekedés ama természetes küzdelmében rejlik, mely épen azokat hozza egymással érintkezésbe, sokszor összeütközésbe, a kik majd az élet nyílttérén is egymással, vagy egymás ellen fognak küzdeni. Az életközösség sokszor látszólag ellentétes érdekszövedékeit a való élet juttatja magasabb egyiségre, megteremtve az individuumok dissonans aspiratióinak összhangzatát, de csak, ha már az iskola-terem s játszótér hevületei közepett összefüzdtek ama láthatatlan szálak, hogy azlán az élet megizmosithassa, míg a kasztszerűen elkülönített intézetek növendékei ez összekötő kapcsokban csak béklyókat öltenek magukra, melyek fogva tartják egy hagyományokon, sokszor üres képzelgéseken, előítéleteken alapuló ábránd-világban, melynek való mását, érvényesülését aztán hiában keresik az élet me-

zején s vagy igazságtalan kicsinylésére ragadtatnak a tényleges viszonyoknak, vagy reményeikben, számitásaikban csalódva, kétkedökké, bátortalanokká tetszi önmaguk irányában — végül az élet martyrjajul képzelve magukat, pedig a martyromság vajmi sokezer „a férfiatlan hiuság, a tehetetlen önzés utolsó menedéke és vigasztalása“ . . . S hát még, ha e kötelek idegen nemzetek fiai között köttetve, pár év multával végkép szét is szakíttatnak, akkor, a midőn a sarj már érettebb, hogy új ojtás nedveivel rendelkeznek, idegen maradván itt s egymagában hagyatva ott, nem találva, a ki megértse itthon, de ama rövid évek alatt nem élhetve magát bele ama váltott környezet légkörébe sem.

Szász Béla.

Hasznos-e, helyes-e az elemi iskolás gyermekeket bizonyos szabályszerű templombajárássra kötelezni?

(Befejező közlemény.)

Ugy tisztázva a kérdést, a mint azt mult cikkemben megkísértettem, úgy gondolom, hogy az ellenvetések erejüket nagy részben elvesztik. Azonban nem felesleges mégis azokat is megtekinteni.

Azt mondják sokan, hogy ha rászoritjuk a gyermekeket arra, hogy minden vasárnap, vagy második, harmadik vasárnap templomba menjen, már csak ezért is unalmassá válik előtte a templomba-járás, s azután közönyös hidegséggel fog gondolni vallásra, Istenre. És azt mondják, hogy a kis gyermek a templomban egy órát csendesesen ülni nem tud, el kezd itt unalmában gonoszkodni, mozog, beszélget, nevet stb. s így a templomba járással semmi cél sincs elérve.

Egyéb ellenvetést — ha úgy tisztázzuk a kérdést a hogy én tisztáztam — nem gondolok, nem hallottam.

Látni való, hogy mind a két ellenvetés nem magát a templombajárást támadja meg, csak annak kivitele módját érinti.

Természetes dolog, hogy az eljárás módja, az alkalmazás milyensége a legnemesebb célt is semmivé teheti. S azt hiszem, hogy a templombajárással épen ezen szerencsétlen sorsban részesült: nem jól alkalmazták, nem úgy jártak el érdekében, a hogy kellett volna s azért lett kérdésessé hasznos volta.

Tegyük fel, hogy a községben, a nép között általában, az a szellem az uralkodó, mely kedvez a templombajárássnak, hogy pl. Urnapján nem dolgozik senki, udvar, kapu eleje tisztára separtetik, mindenki ünnepileg öltözik s mikor a harangok megkondulnak, egymást éri a templomba siető nép; ez a szellem él az iskolában is: tanító s tanítók úgy beszélnek s gyakran

beszélnek úgy a templomról s templombajjárásról a hogy kell; a vasárnapra mindig meleg érdeklődéssel hívják fel megelőző napon a gyermekek figyelmét s közöttök jókor megjelennek. szeretettel biztatják őket a figyelmes hallgatásra, komolyan lelkökre kötik a szép magaviseletét, emlegetik a templombamenés célját, úgy a mint az az én tisztázott felfogásom szerint az ártatlan gyermeki lélek világához is egészen közel van s ilyen előkészületek után mennek a gyermekekkel, velök együtt ülnek, előttük állva, ülve, énekelve, imádkozva, figyelve, azoknak lelke mozgását a magukéhoz kötik, nekik mindenben példát adnak . . . így alkalmazva a templombajjárást lehetetlen, hogy amaz ellenvetések egészen el ne enyészzenek. Elenyésznek bizonyosan s a gyermekek örömmel mennek mindig, mikor kerül a sor, templomba és illedelmesen viselik ott magukat. S ha ide vesszük azt, hogy tanítók, lelkész és gyülekezet meleg buzgósággal munkálkodnak arra, hogy az istentiszteletet mentől szebbé, megragadóbbá, hatásosabbá tegyék a templom külső szépsége, lelket emelő összhangzó énekek s lelkesítő, ébresztő beszédek által: akkor nemesak hogy a gyermek előtt is unalmassá nem lesz a templombajjárás, de kétségtelenül célját eléri t. i. hathatósan be foly arra, hogy az Isten imádása, a hozzá való forró ragaszkodás, gyermeki hálás engedelmesség lelkébe úgy beplántálódjék, hogy azt onnansem jó, sem rossz, sem öröm, sem bánat, kiszakítani nem fogja soha.

Ime! helyesen alkalmazva, szerető gonddal és figyelemmel kezelve hová vezet a gyermekek templomba járatása, mily nagy és magasztos cél lesz elérve azáltal.

Világos, hogy így fogva fel a kérdést, az ellenvetések teljesen elenyésznek s fényes betűkkel felírva marad ezen határozottan hangzó tétel: az elemi iskolás gyermekeket bizonyos szabályszerű templombajjárásra kötelezni helyes és üdvös.

Az eddig mondottak mellé még csak a kivitel módját kell részleteznem, azt pedig teszem a következő cím alatt:

A templombajjárás szabályai:

Az iskolás gyermekek kötelezve vannak szorgalomidő alatt minden vasárnap délelőtt templomba menni, örökké egy vagy több rendes tanító vezetése és felügyelete alatt, a következők figyelemben tartásával:

a) Mikor egészen szép idő van s hideg nincsen, az iskola népe megyen templomba.

b) Mikor nagyon hideg vagy zivatar, nagy eső vagy nagy sár van, akkor nem mennek a gyermekek.

c) Az említettekén kívüli vasárnapokon mennek az első és második osztályon felül valók, még pedig váltogatva a második vagy harmadik vasárnapon pl. most megyen a III. és IV. osztály fiu és leány, a második vasárnapon az V. és VI. osztály fiu és leány; vagy másképen csoportosítva.

d) Minden gyermek az utolsó harangozás előtt köteles az iskolába feljöni, hogy midőn menni kell a tanító vezetése alatt, jelen legyen s rendbe állhasson.

e) Tiszta ruha, ünnepélyes magaviselet, figyelem, rend, csendesség, Isten imáadásában buzgó résztevés mindig szem előtt tartandók.

Ennyi szabálynak e tárgyban elég. Ha ez az iskola törvényei között ott lesz, a gyermekek úgy megszokják mint az órarendet s mint szabályzott kötelességet, pontossággal és hűséggel fogják teljesíteni.

Azonban e hideg szabályzatba lelket kell önteni. Lelket, éltető lelket önt ebbe a tanítónak, lelkipásztornak s gyülekezetnek olyan gondolkozása, olyan szelleme, melyet előbb leírtam.

Vegyék azért lelkökre e nagy kérdést mindazok, kiket szavaim érdekelhetnek; gondolják meg, hogy növendékeinknek, népünknek vallás-erkölesi életmozgása a mindnyájunk által forrón óhajtott irányt úgy kapja meg, ha abba igazi szorgalommal s készséges buzgósággal mi magunk belevezetjük azt. Itt van erre egy nevezetes eszköz kezünkbe, ragadjuk meg egész odaadással s forgassuk, módosítsuk, változtassuk addig, míg teljesen alkalmas lesz arra, hogy minket ezélhoz segítsen.

Szavaim illetik mindazokat, kik bármi részben felelősek a nép életirányáról, tehát tanítókat, egyházi és polgári előjárókat, megyei és országos tisztviselőket, illetik magát a törvényhozást is. A külföld kiváló figyelmet kezdett fordítani a vasárnapra; a népnek templombajjárás iránti közönyössége aggasztólag hangzik mindenfelé, a vallás-erkölesi élet elevenségét, élettelenségét nagy részben elvesztette: nem lehet késedelmeskedni, fordítsunk mindnyáján jóindulatu figyelmet e nagy tárgyra, s vessük munkára kezünket.

Mi különösen s legelső sorban, kik iskolák mellett szolgálunk, vegyük azonnal gyakorlatba a templombajjárás kötelezettségét úgy a hogy leírtam s meg fogjuk látni, hogy már egy év szépen megjutalmazza figyelmünket s fáradozásunkat, mert gyermekeink szemünk láttára megszokják a vasárnapot kiváló napnak tartani s megszentelni és megtanulják a jónak, igaznak, nemesnek kútfejét Istent imádni, a mi aztán lelköket minden jónak megtermésére előkészíti.

Demeter Sámuel.

LAPSZEMLE.

(K. S.) „Az aradvidéki tanítóegylet közlönye“ a IV. évf. I. sz.-ban az elemi iskolai „Rendszabályzat és Értesítő“ célszerűségét, paedagogiai szempontból való helyességét veszi bírálat alá s azt határozottan elítéli. A „Rendszabályzat“ igen kevés helyen van használatba véve, s e felett valóban pálcát törözen egyetlen argumentum: „az nem az értesítő könyvecs-

kébe való." Elhez tehát nincs több szavunk. Az „Értesítők“-kel azonban alig lehet olyan „sommás eljárással“ végezni, mint t. kollegánk tette. Ő ezeket is elítéli, mert szerinte: 1-ször a népiskola első sorban nem azért ad tananyagot, hogy folytonos ismereteket követeljen, hanem inkább, hogy tananyagával a gyermek tehetségeit fejleszse; 2. mert az „Értesítő“-vel a gyermeknek hamisításra és hazugságra van alkalom adva. Mi magunk egy alkalommal már részletesen szóltunk az „Értesítők“-ről s itt csak annyit jegyzünk meg, hogy az első érvnek mindjárt elég lesz téve ha nem havi, hanem pl. évnegyedi időközökben adunk ki értesítőket, a másik baj bekövetkezését pedig a mi lelkiismeretes erélyünkkel teszszük lehetetlenné. Különben jó lett volna, ha t. kollegánk az „Értesítők“ hátrányával szembe állította volna azok előnyeit is.

A „Nevelési szakközlöny“ „A nemzetiségi kérdés a népnevelésben“ című cikkben válaszol a „Népt. lapja“ szerkesztőjének, ki a királyról való tárgyalást nem kisdédóvódába valónak mondja s ezt is olyan Fröbel-zavárnak tartja, mint mikor Eötvösről vagy Deákról stb. beszélnek azoknak a legfeljebb 5 éves gyermekeknek. Nős — a „Népt. lapja“ szerk.-nek igaza van. Szerdahelyi ur azonban ezt nem hagyja helyben s álláspontjának megvédésére ezeket mondja: A népnevelésnek s ezzel annak egyik alkatrésze: a kisdédóvadásnak is, hazánkban legszentebb feladata oda működni, hogy hazánkban a nemzetiség eszméjét a közös haza és a közös szabadság eszméje hátterbe szorítsa; hogy a szabadság- és hazaszeretetlen való testvéresülés érzelme és a nemesülésre törekvés töltsse el jövőben a haza polgárainak szívét. E magas feladatok egyikét, hogy t. i. *osztrák-magyarokká* (sic!) legyünk, megvalósította a haza bölcsé (Deák F.); de a másik és nehezebb rész a népnevelők ezreinek jutott dícső osztályrészül. E magasztos eszméknek elhintése már a kisdédóvadásban kezdetét kell hogy vegye, a népiskolának pedig ez legyen főfeladata. A testvériség, a közös magyar haza és közös szabadság szeretetének a népnevelésben irányadóvá tételével sok ezer magyart ment meg a haláltól stalan a hazát egy végzeteljes megpróbáltatástól. És mi mindezekre azt mondjuk: az egész szép okoskodásnak egy igen érzékeny áchillesi sarka van. Ez pedig: kisdédóvás és népnevelés különböző dolgok, különben e *distinctio* szerint még odajutunk, hogy a „tata“ helyett „Deák“ meg „Brunsztvik“ nevére kezdjük tanítani a polyát lerugott kis porontyot.

A „Népnevelők lapja“ 46 sz.-ban Márki I. tudor ur „Egyleti mozgalmak a népnevelés terén“ cím alatt egy cikksorozatot kezdett meg. Szerinte kell egy népnevelési közegnek (tanügyi lapot ért) lenni hazánkban, még pedig a központon, hogy annak lapjain a hazai népnevelés sugara, mint egy közös göcban egye-

süljenek. Hogy ez valósuljon, ahhoz *csupán* két dolog kell: 1. Összpontosítása minél több népnevelési mozzanatnak az ország területéről egy központi szaklapban, a *Népnevelők Lapjában*. 2. Említett központi szaklapnak, tehát a *Népnevelők Lapjának*, az ország minden vidékén oly mérvbe elterjedése, hogy az minél több népnelő és nevelésbaráthoz eljusson. Ez a tudor ur szerint némi áldozattal jár, de ennek részletezésébe mi itt nem bocsátkozunk; oly szépen van az amott megírva, hogy mi csak annyit mondhatunk: „ott az irás olvassátok“ — és okoskodjatok.

A „Kelet“ 257 sz.-ban „Egy tanügyi botrány“ c. cikkében felhívja a közökt. min. ur figyelmét egy skandalosus tankönyvre. Méltó lenne, hogy e cikket minden tankönyv-gyártó okulás — és minden tanító a kellő óvatosság szem előtt tartása érdekében elolvassa. A kérdéses tankönyv cifra címe ez: „Általános földrajz különös tekintettel az osztrák-magyar monarchiára. A felső nép- és polgári iskolák, úgy mint a gymnasiumok és reáltanodák alsó osztályai számára. Irta Schwicker I. H. kir. főgymnasiumi rendes és műegyetemi magántanár. Harmadik bővített kiadás.“ E hirhedt professor könyvéből — kinek kiváltsága van alsó- és felső nép-, polgári-iskolákra, tehát oly tanintézetek számára, melyeknek talán küszöbét is soha át nem lépte, írni könyveket — a „Kelet“ egyetlen lapot mutat be — és ez egyetlen lapon annyi „*balhívés, menthetetlen humbug, üres fejűség*“ van az olvasó elé tárva, hogy a ki ilyen tudatlanságban excellál — ha mindjárt műegyetemi magántanár is — vagy ilyen lelkiismeretlenséget elkövetni nem pirul: az „többet könyvirásra ne merje a tollat kezébe venni.“ A „Kelet“ e méltó felszólalását a budapesti lapok is — kiknek úgy látszik a professor ur épen „lövésre jött“ — reprodukálván, az „Ellenőr“ többek közt ezt írja: „A ki a külföldi német lapokat olvasni szokta, az többször találkozik egy-egy cikk alatt Professor I. H. Schwicker e dilleltans budapesti író nevével s ismerős természetével, mely abban nyilatkozik leginkább, hogy odakünn rettenetesen kicsinyeli a magyar viszonyokat, hanem azért jónak látja megmaradni a magyar állam szolgálatában s hirdetni a hős Hermann ígét s terjeszteni szellemét a budapesti magyar állami főgymnasiumban németül. Az igazgató tudtával vagy tudta nélkül germanisál-e, következtetni nem tudjuk; de azt felmerjük tenni a közökt. kormányról, hogy nincs tudomása róla, mikép Professor II. I. Schwicker a jóminap meglehetősen leszidta odakünn a magyar tudományos világot dilleltantismusáért, holott ide benn épen ő a legdilleltansabb író.“ És a mi az elmondottak után minket illet: vajjon tanügyünk és nemzetiségünk érdekei fölött ezután is oly lelkiismeretesen fogunk-e őrködni, hogy az ilyen derék urak fércelményei újabb

meg újabb kiadásokat is érjenek?! . . . Álljuk útját lelkiismeretességünkkel épen a lelkiismeretlenségnek, hátlanságnak.

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK.

A „kolozsmegyei tanítótestületnek“ Kolozsvárt 1877. év október 30, 31 és november 1-én tartott rendes közgyűlése.

III. nap

Reggel 8 órakor Váradi Károly polg. isk. tanár nyilvános tanítást tartott az alkotmánytanból; ezt követte Turcsányi Gyula luth. s. lelkész nyilvános tanítása a számtanból; mindkét nyilvános tanítás sikerült, különösen pedig a Váradi Károlyé annyira tapintatos, sok szakértelemről tanuskodó nyilván. tanítás volt, hogy bátran mintatanításnak nevezhettük.

10 órakor a tantestület tagjai és számos tanügybarát ismét összegyűlt a városház tanácstermében, hol a közgyűlés folytatása kezdetét vette. A tegnapi közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök a maga és tisztársai nevében az egylet által bennök helyezett bizodalomért köszönetet mond, s miután az idő, melyre megválasztattak eltelt s eddigi működéséről be is számoltak, leköszön, kérvén a közgyűlést, hogy az új tisztviselők megválasztásáig korelnököt és jegyzőt nevezzen ki

Miután a közgyűlés a tisztikarnak és választmányának lelkiismeretes és buzgó működéséért jkönyvileg köszönetét fejezte ki, felkéri Indali Péter veterán pedagogunkat korelnöknek, Pataki Ferencet pedig jegyzőnek.

Korelnök a szavazatszedő bizottság elnökét, Czirják Albertet felkéri, hogy tegye meg jelentését a választásra nézve. Ez megtörténvén, korelnök a szavazatok szerint következőkben enuntálja az eredményt:

Elnök lett Váradi Károly, alelnök Benedek József; titkár Paal Ferenc; jegyzők: Nyárádi Lajos és Pataki Ferenc; pénztárnok Prop per Ferenc; tanszertárnok Benedek Áron; könyvtárnok Dézsi László. A választmány pedig következőleg alakult meg: Szász Domokos, Jancsó Lajos, Parádi Kálmán, Gazsi József és Czirják Albert, az alapító tagok közül; Kiss Sándor, Boér Gergely, Spengel K. Ede, Turcsányi Gyula, Szöllösi István, Deák József, Fazakas József, Gunesch Károly, Szentgyörgyi Lajos, Rieger Imre, Benedek Samu, Sárdi József, Indali Péter, Kozma József és Tarcsafalvi Albert, a rendes tagok közül.

Az új tisztviselői kar elnöke, Váradi Károly meleg szavakban köszönte meg a közgyűlésnek úgy a maga, mint megválasztott tisztársai nevében a bennök

helyezett bizalmat. Miután a tantestület választmányára a jövő évben igen sok és nehéz teendők várnak, felkéri volt elnök Paal Ferencet, hogy ezentul se vonja meg tantestületünktől ama böles tanácsait, melyekkel oly sok ideig támogatta, vezérelte azt. Paal Ferenc volt elnöknek pedig a közgyűlés jegyzőkönyvileg fejezi ki hálás köszönetét ama fáradhatlan ügybuzgalmáért és tapintatos eljárásaiért, melylyel 5 éven át vezette az egylet ügyeit.

Nem követünk el indiscretiot, sőt egyletünk körén kívül állókkal szemben erkölcsi kötelességünknek esmerjük, egyletünk vezérlésében történt változáshoz még egy pár szót adni. Paal F.-t az elnöki széken a két utóbbi évben csupán a bizalom minden kigondolható tüntetésszerű nyilvánításával tarthattuk meg. A fogás azonban — de mely lelkünkől jött — ezuttal már nem sikerült. „Ha megtiszteltetés az elnökség, érjen az mást is, ha teher, hordozza azt más is.“ Ez volt már éveken keresztül az ő jelszava. E jelszavában most osztatlan bizalmunk minden nyilvánításával sem tudtuk megingatni. De hogy nem a tehertől félt, de a megtiszteltetéshez kívánt másoknak is utat engedni: elég hangosan bizonyítja az, hogy a sokkal kényelmesebb elnöki széket a titkári tollal cserélte fel. Sok ily férfit adjon az ég magyar tanügyünknek!

Az új tisztikar helyét elfoglalván, a mult napról elhalasztott lap ügye vétetett tárgyalás alá. Hosszas eszmecsere után a következő megállapodás jött létre ezt illetőleg: A tantestület a lapot magáénak nyilvánítja; ezután is és pedig mostteljes joggal annak pénzeit ő kezelteti az egylet pénztárnoka által. Szerkesztőjét maga válassza évről évre; erről gondoskodni a választmány bízott meg. A 900 frt költségvetést elfogadja s hogy a lap szellemi kiállítása biztosíttassék, a jövedelemhez képest úgy a szerkesztő, mint a munkatársak bizonyos tiszteletdíjban részesíttetnek. A lap ügyében teendő lépéseket a központi választmányra bizza esetről-esetre. Elhatározottat továbbá az is, hogy a közp. választmány által kerestessenek meg az erdőlyrészi tanfelügyelőségek és társégylet a végett, hogy hatáskörükhez mérten támogassák ügyünket.

Elnök a sorrend értelmében a pénztárt felülvizsgáló bizottság elnökét Gagyi Samut fölhívja jelentése megtételére, e szerint: a közpénztárévi bevétele 143 frt 81 kr, kiadása 108 frt 85 kr, maradék 34 frt 96 kr. Hátrálékban van összesen 62 frt. A tanszertárlat pénztárának állása: bevétel: 149 frt 47 kr. Kiadás nem történt. A „Család és Iskola“ bevétele 814 frt 63 kr, kiadása: 714 frt 14 kr., maradék 100 frt 49 kr, remélhető bevétel van még 273 frt.

A könyv- és irattár felülvizsgálásáról Dézsi Gyula biz. elnök, a tanszertár megvizsgálásáról pedig Fazakas József biz. elnök tették meg jelentésüket.

Vége az indítványok tárgyalására kerülvén a sor, Czirják Albert indítványára, hogy a köri elnökök az azon körhöz tartozó tagok névsorát készítsék el és azt küldjék be a központi választmányhoz, a közgyűlés ez értelemben határozatot hoz. Bihar István tapasztalatból adatokkal illusztrálja, miszerint a kisebb helységekben az iskola kötelezettek oly kevesen s azok is oly rendetlenül járnak az iskolát, hogy e miatt kívánt sikert teljes lehetetlen felmutatni, indítványozza: kéressék fel a kir. tanfelügyelőség alapján a közigazgatási bizottság, miszerint ez ügyben mielőbb erélyes lépést tegyen. Indítványa át fog tétetni az illetékes tanfelügyelőséghez. Várady Károly indítványozza, hogy a városi tanáchoz egy köszönő átírat intéztessék a közp. választmány által a miért szives volt két napon keresztül tantestületünk részére saját tanácstermét átengedni; továbbá a „Frübel intézet“ választmányához, hogy az intézet helyiségét szives volt a múlt évben is fel ajánlani könyv- és irattárunk elhelyezése és vül. gyűlések tartásának céljaira; végre a helybeli állami tanító-képezde igazgatóságához a dalkör szives közreműködéséért. Mind három indítvány elfogadott.

Több tárgy nem lévén Váradi Károly elnök lelkes szavakban köszöni meg úgy a helybeli, mint a vidéki tagtársak és tanügybarátoknak tanusított érdeklődését, s a gyűlést bezárja.

Nyárádi Lajos.

A háromszékmegyei tanítótestületnek október 26 és 27-én Sepsi-Szt.-Györgyön tartott közgyűlése.

I. nap.

Városunk 26-án reggel igen szép jelenetnek volt tanuja. Háromszékmegyei tanítói, mintegy 110, kik közül alig egy-kettő felekezeti, tömegesen jelent meg a megye legtávolibb községeiből is. Miután a város lelkes polgársága szives vendégszeretettel fogadta és szállásolta el az érkező tanítókat, reggeli 10 órakor a közgyűlés számos vidéki és helybeli ügybarát részvéte mellett kezdetét vette. A gyűlést elnök, tek. Vajna Sándor, kir. tanfelügyelő ur egy igen szép és magvas beszéddel nyitotta meg. Ezután:

1) a tanító-testület járáskörei — sepsi, kézdi, orbai, dálnoki számoltak be évi működéseikről.

E tárgynál Bartha B. következő határozati javaslatot terjeszt elé a járáskörök és tanító-testület működésének rendszeresítése tárgyában: Küldessék ki egy bizottság, mely még a gyűlés folyama alatt készítsen egy véleményes jelentést a tanítótestület működésének rendszeresítése tárgyában. Kiküldetnek Bartha Béni, Balló László és Székely János.

A helybeli tanintézetekről jelentés-tételre t. Demeter Sámuel elnöklete alatt ismét egy bizottság lett kiküldve.

2) T. Demeter Sámuel előadást tart a „vallás-erkölcsi oktatás a népiskolában“ tételről. Értekezését a gyűlés kinyomatja és minden iskolának megküldi.

3) Dr. Szász István tart népszerűelőadást a természetrajzból, tárgyalva a mészkövet, kvarcot, palát geológiai és technikai alapon. Ezen érdekes ismeretterjesztő értekezést a gyűlés megérdemlett méltánnyal fogadta.

4) Ezután a gyűlés elnök ur indítványára mélt. Pócsa József, Háromszékmegye főispánjánál tisztelettel egész testületileg.

Délután.

5) A helybeli tanintézetek tekintettek meg.

6) „Az elemi oktatás hatása a nép közéletére“ című értekezését olvassa Kádár Lajos.

7) Az „Eötvös-alapról“ emlékezik meg Barabás Sámuel. A gyűlés a múlt évi határozat szerint az 1 frt évi tagsági díj mellett állapodik meg.

Ezen tárgynál a következő fontos indítvány tétetett: t. Császár Bálint polgármester és iskolaszéki elnök indítványozza: Határoztassék el, hogy a megyei közigazgatási bizottság kéressék fel arra, hogy rendeletileg hagyja meg az iskolaszékeknek, miszerint az „Eötvös-alap“ gyarapítására évenként minden tanulótól 1 kr szedessék be. Indítványozó megígéri, hogy hivatalkörébe eső iskoláknál még ez év folytán be lesz szedve az 1 kr.

T. Kiss Lajos ref. lelkész hasonló értelemben szól és igéri községéből az egy krajcár beszolgáltatását.

Este 7 órakor kezdődőleg az „Eötvös-alap“ javára egy hangverseny lett röktönözve, melyből 68 frt 96 kr gyűlt be.

Október 27-én.

II. nap.

8) Az első pont alatt kiküldött bizottság terjeszti elé véleményes jelentését a tanító-testület újra szervezése tárgyában.

9) A helybeli tanítóintézetekről teszi meg jelentését a kiküldött bizottság.

10) „A naprendszer és planetarium“ rövid ismertetését adja elő Baló László.

11) Az indítványok közül említést érdemel a kézdi köri, mely szerint készítessék meg Háromszékmegye térképe és leírása. Az indítvány elfogadatik és meghatározatik, hogy a térkép elkészítésére kéressék fel a közigazgatási bizottság, a leírásra hirdettessék pályázat az állandó választmány által. T. Veres Gyula, orsz. ügyvéd a pályadíj alapra 50 frtot ígért, t. Császár Bálint polgármester, 100 frt. Sok ily buzgó tanügybarát adjon isten!

12) A tanító-testület tiszteletbeli tagjánál megválasztottak: mélt. Pócsa József főispán, t. Császár Bálint polgármester, t. Veres Gyula ügyvéd, t. Gyárfás Lajos városi főjegyző.

13. Egy osztatlan népiskola mintaszerű berendezése lett megtekintve, mely igen célszerűnek találtatván, rendező Bartha Béninek a gyűlés köszönetet szavaz.

Megemlítem végre, hogy kétszer lett tartva közebéd. Jelen volt a főispán, alispán s több megyei hivatalnok, a városi tanácsosok s több városi polgár és országgyűlési képviselőnk. Az ebédnél felköszöntettek vall. és közok. miniszter, Gönci Pál, Szász Károly minisz. tanácsosok; e felköszöntések táviratilag lettek tudatva. Továbbá a tanfelügyelő t. Vajna Sándor, t. Demeter Sámuel és t. Görög István gymn. igazgató stb.

Közli:

Jelen volt.

T Á R C S A

AZ ÉN BOLDOGSÁGOM.

— Vázlatok egy agg apa naplójából. —

IV.

„A távolból.”

Tihamér eltávozott a szülői karok közül. Ott hagyta az édes anyai keblet, melyhez amyszor melegen szoritották a gyöngéd anyai karok . . .

De a távolban is a jól nevelt gyermek maradt Tihamér.

A nevelés által nyert szentebb érzelmek, jó szokások, példák, nem egy könnyen maradnak el az embertől . . . Az apa intő szózata, az anya gyöngéd mosolya, elkíséri az embert a sirig . . .

Vámvölgyi tudta ezeket s e tudat megnyugtatta. Nem félt, hogy gyermeke a távolban elsatnyul, sőt inkább hitte, hogy még erősödni fog. Ez időszakot, midőn az ifju az élet zajában magára van hagyatva, tartotta Vámvölgyi a jellem, életrevalóság próbakövének s így a helyes nevelés egyik elmaradhatatlan eszközének. És ezért figyelmeztette így útra kelő gyermekét a gondos apa: Én úgy hiszem, hogy te fiam az idő alatt, míg a fővárosban leszel, megpróbálsz erődöt az élettel szemben. Ezt tenni ne is mulaszd el gyermekem, mert majd ha az élet próbálgat tégedet, félek gyöngének talál . . .

Tihamér meg is értette e tanácsot, mert a mint egy később írt leveléből kítűnik, a magántanítványaitól kapott tisztességes összegből nemesak hogy fenntarthatta magát, hanem jótékony célokra is adományozgathatott. Ez pedig az édes apának — bár szívesen hozott anyagi áldozatokat is gyermekéért — igen jól esett s azt helyes nevelési eljárása szép eredményének tekinté . . .

Vámvölgyi semmi tekintetben nem csalódott művében. Jutalma az önértet és szép eredménnyen kívül, mások elismerése volt . . .

Naplójában egy helyt ezen sorok állanak:

„1865. szept. 25.

Ma egy levelet kaptam, mely ha nem neveltem volna gyermekemet erős lelkű emberré, igen elszomorítana, mindamelllett is, hogy az őszinte baráti szívből eredő sorok jellemzőleg szólnak gyermekemről. A levelet ide iktatom, hogy majd, midőn e naplót gyerme-

kem, mint előtte legértékesebb hagyományt, igazán szerető atyjától birni fogja, lássa, hogy én művemben mennyire biztam eleitől fogva . . .

A levél ez:

„B 1865. szept. 20.

Kedves barátom!

Fiad ma látogatást tett nálam. Valóban derék ifju . . . Midőn megláttam, azonnal te jutottál eszembe s elgondoltam, hogy: fiaddal többen leszünk . . .!

De csalódtam . . .

Igaz, ezer ördög jár itt csábító táncot a gyöngé ifjak körül s én szinte lehetetlennek képzelem megmenthetésüket az örvénytől, mely itt egész rémesen tátong előttük mindenütt. De ne félj! a te gyermekedet nem fogják elragadni az ördögök! . . . Ne félj! a te gyermeked tetteivel nem hoz soha fejedre szomorúságot! Erős testben, lélekben, s az ilyen legényektől félnék az ördögök . . .

Sokat beszélgettem veled, s jól esik annyi léha ifju közt — mennyit esmerek — egy józan gondolkodásu, munkaszerető ifjut is látnom. Elgondolom, ha olykor-olykor látom Tihamért, hogy ő valóban büszkesége lehet boldog családodnak . . .

Te nevelted-e e gyermeket? . . . Iha igen, irj nekem egy neveléstant, hogy tanuljam meg abból én is a legszebben jutalmazó művészetet . . .”

E levél képezi jutalmamat azon tudat után, hogy én betöltöttem atyai hivatásomat. Gyermekeimből erős ifju lett, kiről a nemes zománcot az ifju hév le nem olvasztja . . .

Milyen boldogság lehetett ez!?! Ti nem érezhettek e boldogságot, könnyelmű férfiai haladó korunknak! Jertek olvassátok e naplót s ébredjen fel kebleitekben a nemes büszkeség, mely akkor nyilvánul a legszebben, midőn az életnek egy teljesen elkészült munkát, egy embert adtok át! Tegyétek csak szívetekre kezeiteket s kérdezzétek meg magatokat: él-e a szeretetet léha érzelmektől csordultig telt kebleitekben, midőn fiaitok családi nevelésére semmit sem gondoltok!?! . . .

Boér Miklós.

IRODALOM.

Szathmáry György és György Aladár urak a dévai segélyegylet tőkájének gyarapítására „Hunyadi Album”-ot szerkesztnek. A munka 15—20 nyomtatott ivre fog ter-

jedni s 1878 január havában fog megjelenni. Lesznek benne illusztrációk is. A vállalat szellemi kivételére több tekintélyes írónk van megnyerve. A munkának előfizetési ára füzve 2 frt. Az előf. pénzek dec. 20-ig az Atheneum kiadó-hivatálába küldendők. A hunyadmegyei nemzetiségügy iránt felébredt hazafias érdeklődés, hisszük, e vállalattal szemben is megteszi kötelességét.

Szerkesztőségünkbe ujabbán beküldött művekre hívjuk fel olvasóink figyelmét:

Az érzék-szervek gymnastikája. A neveléssel foglalkozók számára írta Szabó Endre. Kiadta a gömörmegyei ált. tanító-egylet. Ára 25 kr.

Énekkönyv. Alkalmos iskolai énekek kettős hangra az elemi népiskolák használatára összeállítá Haselmeyer Pál, fővárosi igazgató tanító. Budapest. Kiadja Kokai L. 1878. Ára 20 kr.

VEGYESEK.

Lapunk t. pártolói közül annak díjával még sokan vannak hátrálékban; tisztelettel kérjük fel tehát az illetőket, sziveskedjenek hátrálékban levő díjaikat mielőbb beküldeni.

— Nevelésügyi bizottságunk már megkezdette működését. A tanácskozás tárgyát az új népiskolai tanterv képezi. Ezen érdekes ülésekről lapunk részletesebben is meg fog emlékezni.

— A n.-enyedi polgári iskolához a negyedik tanítói állomásra Nagy Mózes neveztetett ki.

— A „Népn. Lapja“ 46. számában „Tanítóképzés Budán“ c. cikkben Sztítás János, a budai tanítóképezde gyakorló iskolájának volt tanítója kemény vádakát mond el nyilvánosan az intézet némely tanára, de különösen igazgatójára. Nem kapunk a botrányon s épen azért itt nem részletezünk, de elvárjuk az ügy érdemleges tisztázását az illetőktől hazai első tanítóképezdénk reputációja érdekében.

— A községi faiskolák ügyei előmozdításával megbízott ministeri biztos, Lukácsi Sándor jelentése szerint van az országban 1876—77-ben 7314 községi és részben felekezeti iskolához tartozó faiskola. A múlt 1875. évről közölt kimutatáshoz képest a haladás 922.

— **Mérgező játékszerek.** A berlini rendőrség több hozzáérkezett panasz folytán néhány kautsuk és játékkereskedésből a kis gyermekek játékszerül szolgáló kautsuk-álatokat és babákat vétetett, s ezeket vegyelemzettette. Valamennyi megvizsgált példányban nagymennyiségű zinkoxid találtatott (mintegy 60 százalékja a hamunak, mely a játékszer felerészét képezi.) Miután ezen játékszerek leginkább kis gyermekek számára vásároltatnak, kik ezen játékszert szájukba veszik és azon rágódnak, azt szopogatják, azon veszély áll elő, hogy a zinkoxid a gyermek gyomrába jön, és annak egészségét veszélyezteti. Jó volna minálunk is e tekintetben meggyőződést szerezni, s esetleg ezen játékszerek árulását betiltani.

— **Lapunk** zártakor városunkat azon lesújtó hír járja be, hogy dr. Fleischer Antal, a helybeli tud. egyetem egyik legképzettebb fiatal tanára, önkézzével vetett véget közhasznu életének. Benne fiatal egyetemünk egy humanus, fáradhatatlan munkásságu tanárát, a magyar tudományosság egy hivatott művelőjét veszttette el.

— **Az iparoktatás szervezése.** A vall. és közoktatási miniszter legközelebb az ipar-szakoktatás rendezése tárgyában előterjesztést teend a képviselőháznak. A képviselőház erre a közoktatási minisztert még a múlt évi budget tárgyalás alkalmával utasította s ez utasítás folytán most a miniszter szakértőkből álló bizottságot hívott egybe, mely hosszas tárgyalás után idevonatkozó kimerítő véleményét összeállítá s ennek alapján készíté a miniszter a háznak teendő előterjesztését. A szakértői vélemény szerint az ipar-szakoktatás két fokban volna megkezdendő. Első sorban ugyanis volnának mind az oly városokban, melyekben iparüzők laknak. nagyobbbrészt e városok költségein — egyes kisebb városokban állami subventióval — az iparinasok számára, ugynevezett inasiskolák felállítandók. Az ipar szakoktatás másod foka tekintetében pedig Budapesten közép-ipartanoda lenne felállítandó, melyben az építészek, gépészek s vegyészeti iparával foglalkozó egyének a további kiképzésre alkalmat találnának. N. T.

— **Halálozás.** Imre Mihály illyefalvi nyugalmazott kántor és néptanító, a néptanítók Nestora, folyó hó 15-én bevégezte pályafutását. Az a matricula, írja a „Nemere“, melybe Imre Mihály kereszteltetése van bejegyezve, valószínűleg elveszett; — de azt hiteles adatok alapján tudjuk, hogy 1813-ban, tehát ezelőtt 64 évvel választatott meg dálnoki iskolatanítónak, miután tanulmányait, gymnasiumi, jogi és theologiai tanfolyamot, a székely-udvarhelyi ref. főtanodában elvégezte. 1816. máj. 24-én az illyefalvi ev. ref. egyház hivta meg énekvezérnek és iskolatanítónak. — Ezen hivatalt 1869. végéig példás szakképzettséggel, pontossággal viselte; tehát 56 évig volt tényleges szolgálatban álló néptanító. — 1869-ben az illyefalvi ref. egyház hívei kegyeletes tisztelettel helyezték jól megérdemelt tisztességes nyugalomba lakás és félfizetés elvételével. 1869. február 21-én a Ferenc József-rend koronás ezüst érdemkeresztjével díszítettett föl. Midőn b. Eötvös kultusminiszternek — mellén ez érdemkeresztrel — megköszönte a kitüntetést, a nagy Eötvös azt mondá: „Ő felsége alig tűzhetne volna ez érdemjelt érdemesebb mellre, mint az önére; ott jó helyen van. Viselje sokáig egészségben!“

— **A nemzetgazdasági egyesület** legujabbán tartott vál. gyűlésén Weisz Bernát ur 1000 frtot tett az egylet pénztárába, mely az „Eötvös-alap“ részére lesz átadandó, ha az iskolai takarékpénztárakat meghonosító tanítók száma 1000-t tesz.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

A. I. urnak Dálnok: A beküldött beszédet sajnálattal bár, de nem közölhetjük, annyira igénybe van véve lapunk közérdekűbb tárgyakkal. G. I. Kalota-Szt.-Király; Az érdekes küldeményt a januári számban adjuk s folytatásait elvárjuk.